

ВІДГУК

офіційного опонента доктора історичних наук, професора, професора кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Карпатського національного університету імені Василя Стефаника САВЧУКА Бориса Петровича про дисертаційне дослідження КУРЧАТОВОЇ Анжеліки Віталіївни «Система формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США», подане на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації.

Сучасний розвиток вищої освіти відбувається за умов глобалізації, цифровізації та утвердження студентоцентрованої моделі навчання, що актуалізує проблему формування у здобувачів освіти здатності до самостійного планування, організації та регулювання власної навчальної діяльності. Уміння навчальної самоорганізації дедалі більше розглядаються як важливий складник професійної підготовки фахівця та необхідна передумова реалізації концепції навчання впродовж життя.

Особливої актуальності проблема набуває в контексті модернізації вищої освіти України, упровадження компетентнісного підходу, розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та інтеграції до Європейського простору вищої освіти. У зв'язку з цим важливим є вивчення досвіду США, де формування умінь навчальної самоорганізації студентів здійснюється як цілісна система, що поєднує механізми саморегульованого навчання, академічного консультування, тьюторського супроводу та цифрової підтримки освітнього процесу.

Актуальність дослідження посилюється недостатньою представленістю в українській педагогічній науці комплексних порівняльно-педагогічних праць, присвячених системному аналізу американського досвіду формування умінь навчальної самоорганізації студентів. З огляду на це дисертаційна робота Курчатової А. В. є своєчасною, має вагомое теоретичне і практичне значення для порівняльної педагогіки, педагогіки вищої школи та теорії професійної освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний № 0116U003481). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 9 від 09 лютого 2026 р.).

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в здійсненні цілісного порівняльно-педагогічного аналізу системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США. У роботі вперше концептуалізовано зазначену систему, визначено її структурно-компонентний склад, суб'єктно-рольову структуру, схарактеризовано нормативно-організаційні механізми функціонування, розроблено авторську модель та обґрунтовано педагогічні умови її ефективного функціонування.

До вагомих наукових здобутків авторки належить виявлення тенденцій розвитку проблеми формування умінь навчальної самоорганізації студентів у США та Україні, а також визначення шляхів творчого використання американського досвіду в умовах модернізації вітчизняної вищої освіти. Наукову цінність мають узагальнення щодо змісту саморегульованого навчання (SRL), інституційних механізмів його підтримки та ролі цифрового освітнього середовища у розвитку навчальної автономії студентів.

Достовірність і обґрунтованість результатів забезпечуються чіткою методологічною основою дослідження, використанням комплексу взаємодоповнювальних методів наукового пізнання, широкою джерельною базою, що охоплює нормативні документи, наукові праці американських і українських учених, документи з діяльності закладів вищої освіти США та ін. Висновки роботи є логічними, належно аргументованими та відповідають поставленій меті й завданням дослідження.

Отже, у дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю. Здобуті результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, достовірності та обґрунтованості, авторка продемонструвала високий рівень володіння методологією науково-педагогічного дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота Курчатової А. В. повністю відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Дослідження присвячене актуальній проблемі порівняльної педагогіки та педагогіки вищої школи – формуванню умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США. Предмет, мета, завдання, логіка викладу матеріалу та здобуті результати узгоджуються між собою і забезпечують цілісність наукового дослідження.

Дисертаційна робота є завершеною самостійною науковою працею, в якій представлено авторське бачення досліджуваної проблеми, здійснено комплексний аналіз американського досвіду формування умінь навчальної самоорганізації студентів, розроблено модель відповідної системи та визначено можливості її творчого використання в умовах модернізації вищої освіти

України. Структура дисертації є логічною та внутрішньо узгодженою, а зміст розділів послідовно розкриває поставлені дослідницькі завдання.

Розглянувши дисертацію, реферат та наукові публікації здобувачки, можна стверджувати, що дослідження виконано самостійно на належному науково-теоретичному рівні. Авторкою коректно використано наукові джерела, нормативні документи та результати досліджень вітчизняних і зарубіжних учених. Усі використані наукові положення, ідеї та результати мають належні покликання на відповідні джерела.

Аналіз змісту дисертаційної роботи не дає підстав вважати, що в ній наявні ознаки академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів. Виявлені текстові збіги мають коректний характер, зумовлений використанням загальноживаної наукової термінології, назв нормативних документів, усталених наукових дефініцій та належним цитуванням джерел. Таким чином, дисертаційна робота відповідає основним принципам академічної доброчесності, а її авторка дотримується етичних норм здійснення наукових досліджень.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана сучасною українською мовою. Матеріал дисертації викладено логічно, послідовно та на належному науково-теоретичному рівні. Авторка демонструє вміння працювати зі значним масивом вітчизняних і зарубіжних документальних і наукових джерел, здійснювати їх критичний аналіз, узагальнення та інтерпретацію. Текст дисертації характеризується чіткістю структури, аргументованістю висновків, коректним використанням поняттєво-категорійного апарату сучасної педагогічної науки та загальноприйнятої термінології у сфері порівняльної педагогіки, педагогіки вищої школи та професійної освіти.

Стиль викладу відповідає вимогам до наукових досліджень такого рівня. Основні положення, висновки та узагальнення сформульовано чітко й переконливо, а науковий текст вирізняється належною академічною культурою, доступністю сприйняття та внутрішньою логічною завершеністю.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 522 сторінки, з яких основний текст становить значний за обсягом і змістовним наповненням масив дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічні засади, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та впровадження.

У першому розділі дисертації здійснено теоретико-методологічний аналіз проблеми формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах

вищої освіти США. Авторка систематизувала наукові підходи до трактування базових понять дослідження, розкрила особливості розвитку теорії саморегульованого навчання в американському освітньому просторі, схарактеризувала провідні концепції та моделі формування навчальної самоорганізації студентів. Позитивної оцінки заслуговує широка джерельна база дослідження та високий рівень узагальнення наукових напрацювань американських і вітчизняних учених, що створило надійне теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження.

У *другому розділі* дисертації проаналізовано нормативно-правові, організаційні та інституційні засади функціонування системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США. Авторка переконливо доводить, що розвиток саморегульованого навчання в американській вищій школі має системний характер і забезпечується комплексом механізмів зовнішнього та внутрішнього регулювання якості освіти, зокрема через акредитаційні стандарти, університетські політики, системи оцінювання результатів навчання та інструменти академічної підтримки студентів. Важливим науковим результатом є обґрунтування того, що навчальна самоорганізація розглядається в американському освітньому просторі не як індивідуальна характеристика здобувача освіти, а як результат цілеспрямованої педагогічної та інституційної діяльності.

Заслуговує на увагу здійснений дисертанткою аналіз структурно-компонентного складу системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів, а також характеристика її суб'єктно-рольової структури. Анжеліка Віталіївна предметно розкрила роль академічного консультування, тьюторства, наставництва, центрів навчальної підтримки та інших сервісів супроводу у розвитку навчальної автономії здобувачів освіти. Практичну цінність мають узагальнення щодо взаємодії студентів, викладачів, академічних радників і спеціалізованих університетських служб, що забезпечують комплексний супровід процесу формування умінь навчальної самоорганізації та створюють умови для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів.

У *третьому розділі* дисертації «Змістово-дидактичне та методико-технологічне забезпечення системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів у освітньому процесі університетів США» здійснено глибокий аналіз змістових, методичних і технологічних засад розвитку навчальної самоорганізації студентів. Значну увагу приділено дослідженню змістово-дидактичних підходів, покладених в основу організації освітнього процесу в американських університетах, а також особливостям інтеграції умінь саморегульованого навчання в навчальні програми, освітні курси та систему академічної підтримки студентів. Авторці загалом вдалося показати, що формування навчальної самоорганізації розглядається в університетах США як

цілеспрямований і безперервний процес, інтегрований у всі складники професійної підготовки здобувачів освіти.

Перевагою розділу є комплексний аналіз методичного забезпечення розвитку умінь навчальної самоорганізації та сучасних технологічних інструментів, що використовуються в американській вищій школі. Дисертантка розкриває потенціал цифрових платформ, електронних освітніх середовищ, систем управління навчанням, засобів моніторингу академічного прогресу та технологій зворотного зв'язку для розвитку самостійності, відповідальності та рефлексивних умінь студентів. Важливим результатом дослідження стало узагальнення досвіду використання сучасних освітніх технологій як засобу підтримки індивідуальної освітньої траєкторії та підвищення ефективності саморегульованого навчання в університетах США.

У четвертому розділі дисертації «Моделювання системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США» було здійснено наукове узагальнення результатів попередніх етапів дослідження та представлено цілісне бачення функціонування досліджуваного феномену в американській вищій освіті. Вагомим результатом наукового пошуку стало розроблення моделі системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів, яка охоплює цільово-ціннісний, нормативно-інституційний, змістово-процесуальний, організаційно-технологічний та рефлексивно-оцінювальний компоненти. Запропонована модель характеризується системністю, логічною завершеністю та відображає взаємозв'язок структурних елементів, що забезпечують розвиток саморегульованого навчання студентів в університетському середовищі США.

На особливу увагу заслуговує обґрунтування педагогічних умов ефективного функціонування розробленої системи. Анжеліка Віталіївна довела, що результативність формування умінь навчальної самоорганізації забезпечується комплексною взаємодією інституційних, організаційних, дидактичних і технологічних чинників, серед яких важливе місце посідають цифрові освітні технології, фасилітаційна та менторська підтримка студентів, розвиток академічної автономії та створення умов для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Здобуті таким чином результати мають не лише теоретичне значення, а й створюють підґрунтя для подальшого використання продуктивних ідей американського досвіду в практиці української вищої освіти.

У п'ятому розділі дисертації авторка здійснила порівняльно-педагогічний аналіз процесу формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США та України, що дало змогу виявити характерні особливості та провідні тенденції розвитку цього феномену в обох освітніх системах. На основі проведеного дослідження було визначено, що американський досвід характеризується системністю та інституційною

цілісністю, орієнтацією на розвиток саморегульованого навчання, широким використанням цифрових технологій, інтеграцією академічного консультування, тьюторства та наставництва в освітній процес, а також функціонуванням розгалуженої інфраструктури підтримки студентів. Водночас Анжеліка Віталіївна простежила тенденції посилення студентоцентрованого підходу, розвитку академічної автономії, індивідуалізації освітніх траєкторій і розширення можливостей для самостійного управління навчальною діяльністю студентів.

На особливу увагу заслуговують результати, пов'язані з обґрунтуванням шляхів використання позитивного досвіду США в українській системі вищої освіти. Дисертантка аргументовано довела доцільність посилення інституційної підтримки студентів, розвитку програм академічного консультування та наставництва, упровадження цифрових інструментів підтримки саморегульованого навчання, розширення практик індивідуального освітнього планування та вдосконалення механізмів формування навчальної автономії здобувачів освіти. Вважаємо: цей розділ органічно завершує дослідження, забезпечуючи перехід від комплексного аналізу американського досвіду до визначення перспектив його творчого використання за умов модернізації вищої освіти України.

Загальні висновки дисертації є змістовними, логічно структурованими та повною мірою відображають результати проведеного дослідження. Вони ґрунтуються на комплексному аналізі теоретичних джерел, нормативних документів, освітньої практики закладів вищої освіти США та безпосередньо впливають із змісту всіх розділів роботи. У висновках простежується чіткий зв'язок між метою, завданнями, науковою новизною та отриманими результатами дослідження.

Позитивної оцінки заслуговує те, що авторка не обмежується констатацією окремих фактів чи узагальнень, а пропонує цілісне бачення системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США, розкриває її структурні компоненти, механізми функціонування та перспективи використання відповідного досвіду в Україні. Висновки характеризуються науковою аргументованістю, концептуальною завершеністю та практичною спрямованістю, що свідчить про високий рівень узагальнення результатів дослідження.

Загалом висновки дисертації підтверджують досягнення поставленої мети, повне виконання визначених завдань і переконливо засвідчують, що авторці вдалося розв'язати важливу наукову проблему, пов'язану з теоретичним обґрунтуванням та комплексним аналізом системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США.

Оформлення дисертаційної роботи загалом відповідає встановленим вимогам до докторських дисертацій. Робота характеризується чіткою

структурою, належним рівнем науково-довідкового апарату, коректним оформленням таблиць, рисунків, додатків і бібліографічних посилань. Окремі редакційні та стилістичні неточності мають неістотний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження достатньо повно відображено в наукових публікаціях здобувачки. За темою дисертації опубліковано 37 наукових праць, серед яких 20 статей у наукових фахових виданнях України, 5 статей у наукових виданнях, проіндексованих у міжнародних наукометричних базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, а також 10 публікацій апробаційного характеру в збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відбувалися в Україні, Угорщині, Іспанії, Австрії, Чехії та Греції. Загалом результати дослідження апробовано на 10 наукових конференціях різного рівня, що підтверджує їх наукову значущість і практичну цінність.

Аналіз наукових праць здобувачки засвідчує достатній рівень апробації та оприлюднення результатів дослідження. Опубліковані праці відображають основні положення дисертації, її теоретичні засади, результати проведеного порівняльно-педагогічного аналізу, авторські висновки та узагальнення. Наукові публікації характеризуються належним теоретичним рівнем, актуальністю порушеної проблематики, логічністю викладу та відповідністю вимогам до наукових праць.

Ознайомлення з дисертацією, рефератом та опублікованими працями дає підстави стверджувати, що в них дотримано принципів академічної доброчесності, а наукові результати отримані авторкою самостійно та належним чином апробовані в науковому середовищі.

Таким чином, основні наукові положення, висновки та результати, викладені в дисертаційній роботі, повною мірою висвітлені в наукових публікаціях здобувачки та відповідають вимогам, що ставляться до докторських дисертацій.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації.

Разом із безперечними науковими здобутками, високим теоретичним рівнем дослідження та практичною значущістю здобутих результатів, окремі положення дисертації можуть стати *предметом наукової дискусії*.

1. У тексті роботи видається доцільним ширше використання статистичних даних щодо академічної успішності студентів американських закладів вищої освіти, показників їхньої навчальної автономії та ефективності

програм підтримки саморегульованого навчання. Це сприяло б посиленню доказової бази окремих узагальнень і висновків.

2. У роботі детально проаналізовано організаційно-педагогічні механізми формування умінь навчальної самоорганізації студентів у США, проте питання впливу сучасних цифрових технологій, зокрема систем штучного інтелекту та адаптивних освітніх платформ, на розвиток саморегульованого навчання могли б бути висвітлені більш розгорнуто з урахуванням сучасних тенденцій цифрової трансформації вищої освіти.
3. Дисертаційне дослідження охоплює широкий спектр закладів вищої освіти США різних типів і форм власності, що є безумовною перевагою роботи. Водночас потребують додаткового обґрунтування критерії добору окремих університетів та освітніх практик як репрезентативних для характеристики американської системи загалом. Детальніше висвітлення методики добору емпіричного матеріалу сприяло б посиленню доказовості окремих компаративних узагальнень.
4. Одним із важливих результатів дослідження є розроблення авторської моделі системи формування умінь навчальної самоорганізації студентів. Водночас окремі структурні компоненти моделі характеризуються високим ступенем узагальнення, що ускладнює визначення їх відносної вагомості та взаємного впливу. Більш чітка деталізація функційних зв'язків між компонентами моделі посилила б її методологічний потенціал і можливості практичного використання.
5. У роботі подекуди трапляються окремі повтори науково-теоретичних і фактографічних положень. Так, на с. 43 авторка аналізує підходи К. Короткевич до трактування сутності навчальної самоорганізації здобувачів освіти, а на с. 45 знову звертається до оцінки наукових результатів цієї дослідниці. Крім того, у другому випадку використано формулювання «автор дійшов висновку», хоча йдеться про науковий доробок Ксенії Єгорівни Короткевич. У таких випадках, на нашу думку, доцільно дотримуватися принципів гендерно коректного академічного мовлення та уникати дублювання вже наведених наукових положень.
6. Високо оцінюючи практичну спрямованість дисертаційного дослідження та обґрунтованість рекомендацій щодо використання американського досвіду в діяльності ЗВО України, вважаємо, що робота могла б виграти від представлення авторкою власного навчально-методичного забезпечення формування умінь навчальної самоорганізації студентів. Зокрема, науково-практичну цінність дослідження посилило б авторське розроблення і представлення в дисертації методичних рекомендацій, навчального модуля, тренінгової програми або іншого методичного продукту, орієнтованого на практичне впровадження обґрунтованих у роботі положень в освітній процес закладів вищої освіти України.

Висновок про дисертаційну роботу

Дисертаційна робота Курчатової Анжеліки Віталіївни «Система формування умінь навчальної самоорганізації студентів у закладах вищої освіти США», подана на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, є самостійною, завершеною науково-дослідницькою роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, важливістю здобутих результатів, їх обґрунтованістю і вірогідністю, практичним значенням відповідає вимогам пп. 7–9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та іншим вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертаційних досліджень, а її авторка, Курчатова Анжеліка Віталіївна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,
доктор історичних наук, професор

Борис САВЧУК

